

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПРОПУСКУ СТРОКУ ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД ЗАОЧНОГО РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Навроцька Юлія Вячеславівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права та прав людини,
керівниця магістерської програми з прав людини Школи права
Українського католицького університету

Воробель Уляна Богданівна,

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Статтю присвячено аналізу правових наслідків пропуску відповідачем встановленого строку подання заяви про перегляд заочного рішення, зокрема співвідношенню в заочному провадженні залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду (як процесуальної дії відповідно до ст. 126 Цивільного процесуального кодексу України) та залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення в разі пропуску строку її подання (відповідно до ч. 3 ст. 287 Цивільного процесуального кодексу України).

Встановлено, що у правозастосовній діяльності склалася усталена практика залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду в разі відмови в поновленні строку подання заяви про перегляд заочного рішення. Велика Палата Верховного Суду з метою забезпечення єдності та сталості судової практики в листопаді 2021 р. відступила від такої позиції та передбачила, що суд зобов'язаний прийняти до розгляду належно оформлену заяву про перегляд заочного рішення незалежно від пропуску строку її подання та залишити цю заяву без задоволення в тому разі, якщо немає підстав для поновлення вказаного строку.

У статті аргументовано, що в ситуації подання заяви про перегляд заочного рішення з пропуском встановленого Цивільним процесуальним кодексом України строку приймати заяву про перегляд заочного рішення до розгляду та за її результатами відмовляти в задоволенні такої заяви неправильно.

Найоптимальнішим варіантом буде той, коли суд постановляє не ухвалу про залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення (адже така ухвала можлива за результатами розгляду заяви про перегляд заочного рішення, а якщо немає підстав для поновлення пропущеного строку, то не було й підстав для розгляду по суті самої заяви про перегляд заочного рішення), а ухвалу про відмову в поновленні пропущеного строку подання заяви про перегляд заочного рішення (саме з таким формулюванням). Тоді в разі незгоди з аргументами суду щодо відмови в поновленні строку відповідач зможе її оскаржити в апеляційному порядку. За такого підходу ніяк не можна говорити, що він втрачає право на оскарження заочного рішення, а також це сприятиме принципу процесуальної економії.

Ключові слова: залишення заяви без розгляду, заочне рішення, заява про перегляд заочного рішення, залишення заяви без задоволення, поновлення строку.

Navrotska Yuliia, Vorobel Uliana. Legal consequences of missing the deadline for submission of the application for the revision of the default judgment in civil proceedings

The article is devoted to the analysis of legal consequences of the defendant's failure to submit the application for the revision of the default judgment, in particular, the ratio in the trial in absentia of the application for the revision of the default judgment without consideration as a procedural action (in accordance with art. 126 Civil Procedural Code of Ukraine), and the application for revision of the default judgment without satisfaction in case of missing the deadline of its submission (in accordance with part 3 of art. 287 of the Civil Procedural Code of Ukraine).

It has been established that in law enforcement practice the established practice of leaving the application for revision of the default judgment without consideration in case of refusal in renewal of the application for revision of the default judgment has been made. The Grand Chamber of the Supreme Court, in order to ensure the unity and consistency of the judicial practice, in November 2021 dismissed this position and provided that the court is obliged to take a duly executed application for review of the default judgment, regardless of missing the deadline for its submission and to leave the application without satisfaction if there is no reason to renew such a deadline.

The article argues that in the situation of submitting the application for revision of the default judgment with the omission of the term established by the Civil Procedural Code of Ukraine, to make an application for review of the default judgment for consideration and, as a result, it is wrong to refuse such an application.

The best option would be for the court to decide not to leave the application for the revision of the default judgment without satisfaction (because such a decision is possible based on the results of the application for the revision of the default judgment, and if there are no grounds for renewing the missed deadline, then there were no grounds for reviewing the merits of the application for review of the default judgment), and would decide to refuse to renew the missed deadline for the submission of the application on the revision of the default judgment (with such formulation). In case of disagreement with the court's arguments concerning refusal to renew the deadline, the defendant will be able to appeal. In this approach, it cannot be said that he loses the right to appeal the default judgment, and this will promote the principle of procedural economy.

Key words: *leaving the application without consideration, default judgment, application for review of the default judgment, leaving the application without satisfaction, renewal of the deadline.*

Завданням цивільного судочинства, відповідно до ст. 1 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [1], є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ із метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Для досягнення цього завдання законодавцем у цивільному процесуальному законодавстві було передбачено цілу низку спеціальних правових конструкцій, призначення яких – забезпечити ефективний захист прав та інтересів не лише заявників, а й їхніх контрагентів, одним із яких є саме інститут заочного розгляду справи. Заочний розгляд справи є тим інструментом, що робить можливим захист прав позивача в разі неявки в судове засідання відповідача, а також надає додаткові гарантії відповідачеві у формі пільго-

вого перегляду заочного рішення судом, який його ухвалив.

Узагальнюючи практику застосування судами першої та апеляційної інстанцій процесуального законодавства у процесі розгляду цивільних справ у порядку заочного розгляду, Г.М. Кирилюк та В.В. Мозолевська звернули увагу на те, що законодавець, допускаючи розгляд справи в порядку заочного провадження та ухвалення заочних рішень, встановив особливу систему оскарження (перегляду) заочних рішень, яка має задовольнити вимоги судової практики. Із цього постає, що відповідачеві має бути компенсовано його невігідне становище, коли суд розглянув справу за його відсутності шляхом встановлення спрощеного порядку перегляду заочного рішення [2].

Докорінна новелізація цивільного процесуального законодавства, що відбулася у зв'язку з прийняттям Закону України

«Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII [3], внесла значні зміни та спричинила ґрунтовні перетворення у правовому регулюванні вже чинних цивільно-процесуальних інститутів, а також зумовила появу значної кількості нових норм, спрямованих на вдосконалення механізмів ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Не минули зміни й такий інститут цивільного процесуального права, як заочний розгляд справи, а саме процедуру оскарження (перегляду) заочного рішення. Та попри такі позитивні зміни у правовому регулюванні цього процесуального інституту, у правозастосовній практиці й надалі залишаються не до кінця визначеними та досить дискусійними моменти щодо застосування його окремих положень, зокрема й щодо правових наслідків пропуску відповідачем строку подання заяви про перегляд заочного рішення.

Питання, які стануть предметом дослідження у статті, раніше окремо не аналізувалися, навіть у процесі вивчення процесуальних інститутів заочного провадження або завершення розгляду цивільної справи без ухвалення рішення по суті спору. Водночас практика застосування правових наслідків пропуску строку на подання заяви про перегляд заочного рішення в цивільному судочинстві не є однозначною, навіть остання правова позиція Верховного Суду із цього приводу [4] видається нам дещо дискусійною.

Метою статті є аналіз правових наслідків пропуску відповідачем встановленого строку подання заяви про перегляд заочного рішення, зокрема встановлення співвідношення в заочному провадженні залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду (як процесуальної дії відповідно до ст. 126 ЦПК України) та залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення в разі пропуску строку для її подання (відповідно до ч. 3 ст. 287 ЦПК України).

За загальним правилом на подання відповідачем заяви про перегляд заочного рішення надається 30 днів, і цей строк починає спливати з дня проголошення такого рішення (ч. 2 ст. 284 ЦПК України) [1]. Водночас відповідач може звернутися з такою заявою й упродовж 20 днів із моменту вручення йому повного заочного рішення суду, адже, як зазначено в ч. 3 ст. 284 ЦПК України, таким правом наділений той учасник справи, якому повне заочне рішення суду не було вручене в день його проголошення. А таким учасником у заочному провадженні завжди виступатиме відповідач, адже однією з умов заочного розгляду цивільної справи є неявка в судові засідання відповідача (ч. 1 ст. 280 ЦПК України) [1]. Таким чином, щоб відбулося заочне провадження, необхідна відсутність відповідача, а отже, відсутність відповідача в судовому засіданні веде до його відсутності під час проголошення заочного рішення, а відсутність під час проголошення заочного рішення дає йому право на поновлення пропущеного строку на подання заяви про перегляд заочного рішення впродовж 20 днів із моменту отримання такого рішення. А це своєю чергою означатиме, що відповідач завжди в заяві про перегляд заочного рішення повинен заявляти клопотання про поновлення йому строку на таке звернення (звичайно, якщо він хоче реалізувати саме право на перегляд заочного рішення).

У зв'язку з наведеним логічно постають два закономірні запитання: які правові наслідки відсутності такого клопотання відповідача про поновлення строку подання заяви про перегляд? Які правові наслідки відсутності підстав для поновлення судом такого строку?

У науковій літературі до новелізації цивільного процесуального законодавства традиційною була позиція, згідно з якою в разі пропуску строку на подання заяви про перегляд заочного рішення така заява залишалася без розгляду [5, с. 186]. Такою самою вона залишилася серед науковців після судової реформи 2017 р. Так, А.В. Нижний зазначає, що коли заяву про перегляд заочного рішення подано після спливу встановленого строку без клопотання про його поновлення, то така заява підлягає залишенню без розгляду

на підставі ч. 2 ст. 126 ЦПК України. Якщо заява про перегляд заочного рішення подана після спливу встановленого строку разом із клопотанням про його поновлення, суд за результатами розгляду такого клопотання або відмовляє в його задоволенні та залишає заяву без розгляду, або задовольняє клопотання, поновлює пропущений строк та призначає відповідну заяву до розгляду в судовому засіданні [6, с. 566].

У правозастосовній діяльності також усталена практика залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду в разі відмови поновити строк на подання заяви про перегляд заочного рішення.

Так, наприклад, ухвалою Малиновського районного суду міста Одеси від 27 травня 2020 р. відмовлено в задоволенні заяви гр. П. про поновлення строку для подання заяви про перегляд заочного рішення від 31 травня 2011 р., а заяву гр. П. про перегляд вказаного заочного рішення залишено без розгляду. Відмовляючи в задоволенні заяви гр. П. про поновлення пропущеного строку на подання заяви про перегляд заочного рішення, суд першої інстанції виходив із того, що наведені нею обставини та причини пропуску цього строку не є поважними. Гр. П. була належним чином повідомлена про розгляд справи та особисто отримала копію заочного рішення у вересні 2011 р., що підтверджено відповідними повідомленнями про вручення поштових відправлень. З огляду на те, що відповідачем пропущений строк на подачу заяви про перегляд заочного рішення, з урахуванням положень ч. 2 ст. 126 ЦПК України суд дійшов висновку про залишення без розгляду заяви гр. П. про перегляд заочного рішення.

Постановою Одеського апеляційного суду від 31 липня 2020 р. цю ухвалу суду залишено без змін.

Погодившись із позицією суду першої та апеляційної інстанцій, Верховний Суд звернув увагу на те, що лише у випадку подання належно оформленої заяви про перегляд заочного рішення у строки, визначені ст. 284 ЦПК України (ст. 228 ЦПК України 2004 р.), або з відповідним клопотанням про поновлення процесуального строку, передбаченого на звернення

до суду із заявою про перегляд заочного рішення, яке позитивно розглянуте судом, можна прийняти до розгляду заяву про перегляд заочного рішення та постановити ухвалу про залишення такої заяви без задоволення або скасувати заочне рішення та призначити справу до розгляду в загальному порядку (ч. 3 ст. 284 ЦПК України) [7].

Наведена позиція Верховного Суду викладена також у низці інших постанов, зокрема постанові від 16 грудня 2019 р. у справі № 286/1130/13-ц [8], постанові від 25 лютого 2020 р. у справі № 755/5323/16-ц [9], постанові від 20 травня 2020 р. у справі № 653/4813/17 [10].

Проте нещодавно Велика Палата Верховного Суду з метою забезпечення єдності та сталості судової практики відмовилася від зазначеної вище позиції, вказавши, що причинами для відступу від висловленого раніше висновку можуть бути вади попереднього рішення чи групи рішень (їх неефективність, неясність, неузгодженість, необґрунтованість, незбалансованість, помилковість); зміни суспільного контексту, через які застосований у цих рішеннях підхід застарів унаслідок розвитку суспільних відносин у певній сфері або їх правового регулювання (п. 27 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16) [4].

Суть справи полягала в тому, що 25 травня 2017 р. Саксаганський районний суд міста Кривого Рогу Дніпропетровської області ухвалив заочне рішення про часткове задоволення позову гр. А до гр. В та гр. С про стягнення орендної плати, пені, вартості комунальних послуг. 25 червня 2020 р. відповідачка звернулася до суду із заявою про перегляд заочного рішення. У заяві просила поновити строк на її подання.

30 червня 2020 р. Саксаганський районний суд міста Кривого Рогу Дніпропетровської області постановив ухвалу, згідно з якою відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на подання заяви про перегляд заочного рішення та залишив цю заяву без розгляду. Суд мотивував ухвалу тим, що відповідачка пропустила встановлений у ст. 284 ЦПК України строк для звернення до суду із заявою про

перегляд заочного рішення, а підстави для поновлення цього строку відсутні. 20 жовтня 2020 р. Дніпровський апеляційний суд залишив без змін цю ухвалу.

26 листопада 2020 р. відповідачка подала касаційну скаргу, вважаючи, що суди порушили норми процесуального права, а також вказала на те, що суди не врахували висновок щодо застосування норм права в таких правовідносинах, викладений у постановях Великої Палати Верховного Суду від 20 листопада 2019 р. у справі № 289/2207/17 та від 1 липня 2020 р. у справі № 9901/79/19.

7 липня 2021 р. Верховний Суд передав справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, обґрунтувавши це тим, що необхідно відступити від викладеного в ухвалі Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 р. у справі № 761/23218/17 висновку щодо застосування приписів ст. ст. 353 і 389 ЦПК України. Згідно із цим висновком ухвала про залишення без розгляду заяви про перегляд заочного рішення не підлягає оскарженню в апеляційному порядку окремо від судового рішення щодо суті спору, а тому таку ухвалу суду першої інстанції, відповідно до ч. 1 ст. 389 ЦПК України, не можна оскаржити й у касаційному порядку.

Однак, на переконання Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, висновок, сформульований в ухвалі Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 р. у справі № 761/23218/17, по-перше, унеможлиблює гарантоване ст. 129 Конституції України право на апеляційне оскарження судового рішення для особи, заяву про перегляд заочного рішення якої суд першої інстанції залишив без розгляду; по-друге, не узгоджується з п. 16 ч. 1 ст. 353 ЦПК України та п. 2 ч. 1 ст. 389 ЦПК України¹. А тому, на переконання Касаційного цивільного

суду у складі Верховного Суду, усі ухвали про залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду можна оскаржити до касаційного суду (аналогічний висновок сформулював Верховний Суд у постановях від 7 травня 2018 р. у справі № 1905/927/2012, від 1 листопада 2018 р. у справі № 761/41616/16-ц та від 18 березня 2019 р. у справі № 523/16743/15-ц) [4].

Оцінивши аргументи відповідачки та висновки суду першої та апеляційної інстанцій, Велика Палата Верховного Суду зробила висновок, що суд першої інстанції мав, відповідно до вимог ЦПК України, не залишати заяву про перегляд заочного рішення без розгляду, а внаслідок її подання за межами визначеного законом строку та за відсутності підстав для його поновлення залишити цю заяву без задоволення. Суд аргументував це тим, що глава 11 «Заочний розгляд справи» розділу III «Позовне провадження» ЦПК України встановлює особливі умови та порядок проведення заочного розгляду справи, ухвалення заочного рішення, подання й розгляду заяви про його перегляд, а також скасування та оскарження цього рішення. Так, відповідач може подати заяву про перегляд заочного рішення до суду, який це рішення ухвалив, на предмет наявності передбачених у ч. 1 ст. 288 ЦПК України підстав для його скасування та оскаржити таке рішення в загальному порядку (п. п. 16, 17 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16) [4].

І хоча право на вчинення процесуальної дії втрачається із закінченням строку, встановленого законом або судом, документи, подані після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду, крім випадків, передбачених у ЦПК України (ст. 126 ЦПК України). Однак не в усіх випадках, коли до суду надійшли документи після спливу процесуального строку, ці документи варто залишати без розгляду. Так, якщо відповідач подав заяву про перегляд заочного рішення за межами встановлених ч. ч. 2, 3 ст. 284 ЦПК України строків, то це, згідно з положеннями глави 11 розділу III ЦПК України, не звільняє суд від обов'язку застосувати порядок, визначений у ст. 287

¹ Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 353 ЦПК України окремо від рішення суду можна оскаржити в апеляційному порядку ухвалу суду першої інстанції щодо залишення позову (заяви) без розгляду, а п. 2 ч. 1 ст. 389 ЦПК України встановлює, що учасники справи, а також особи, які не брали участь у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та/або обов'язки, мають право оскаржити в касаційному порядку ухвали суду першої інстанції, вказані в п. п. 3, 6, 7, 15, 16, 22, 23, 27, 28, 30, 32 ч. 1 ст. 353 ЦПК України, після їх перегляду в апеляційному порядку.

ЦПК України, та постановити через пропуск строку на подання заяви про перегляд заочного рішення ухвалу про залишення цієї заяви без задоволення, якщо немає підстав для задоволення заяви про поновлення відповідного строку (п. п. 23, 24 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16) [4].

У результаті розгляду заяви про перегляд заочного рішення суд може своєю ухвалою або залишити заяву без задоволення, або скасувати заочне рішення та призначити справу до розгляду за правилами загального чи спрощеного позовного провадження (ч. 3 ст. 287 ЦПК України). Оскільки кожна належно оформлена заяву про перегляд заочного рішення суд, згідно із ч. 1 ст. 286 ЦПК України, зобов'язаний прийняти та невідкладно надіслати її копію та копії доданих до неї матеріалів іншим учасникам справи, то немає ґрунтовних підстав вважати, що визначений у ст. 287 ЦПК України порядок розгляду заяви про перегляд заочного рішення застосовний тільки до розгляду суті цієї заяви та не застосовується до розгляду на предмет дотримання строку її подання. А отже, оскільки спеціальне правове регулювання, передбачене главою 11 розділу III ЦПК України, охоплює порядок розгляду заяви про перегляд заочного рішення, поданої за межами встановленого строку, то немає підстав залишати її без розгляду на підставі ст. 126 ЦПК України (п. п. 25, 26 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16) [4].

Процесуальний закон не передбачає, що суд, розглянувши належно оформлену заяву про перегляд заочного рішення (зокрема, щодо того, чи є підстави у зв'язку з пропуском строку на її подання розглядати цю заяву по суті), може вчинити інші дії, ніж передбачені у ч. 3 ст. 287 ЦПК України. Тому у випадку, якщо суд вважатиме неможливим поновити строк на подання заяви про перегляд заочного рішення, він має залишити її із цієї підстави без задоволення (п. 27 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16) [4].

З огляду на приписи ч. 4 ст. 287 ЦПК України у випадку, якщо суд першої

інстанції відмовив у задоволенні заяви про поновлення строку на подання заяви про перегляд заочного рішення та із цієї причини залишив без задоволення останню, особа може оскаржити в апеляційному порядку заочне рішення, обґрунтувавши, зокрема, поважність причин для пропуску такого строку (п. 29 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16).

Таким чином, для забезпечення єдності судової практики щодо застосування приписів глави 11 розділу III ЦПК України до порядку розгляду заяви про перегляд заочного рішення, поданої за межами встановленого строку, Велика Палата Верховного Суду постановила відступити від висновку, сформульованого в постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13 січня 2021 р. у справі № 1519/2-4031/11. Такий відступ полягає в тому, що суд приймає до розгляду належно оформлену заяву про перегляд заочного рішення незалежно від пропуску строку на її подання та залишає цю заяву без задоволення, якщо немає підстав для поновлення вказаного строку (п. 35 постанови Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16) [4].

Однак, на наше переконання, така позиція Великої Палати Верховного Суду щодо того, чи уповноважений суд першої інстанції постановити ухвалу про залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду у зв'язку з відмовою в поновленні строку на подання такої заяви, видається неоднозначною.

Справді, відповідно до ч. 3 ст. 287 ЦПК України за результатами розгляду заяви про перегляд заочного рішення суд може прийняти лише одне з двох можливих рішень: або залишити заяву без задоволення, або скасувати заочне рішення та призначити справу до розгляду за правилами загального чи спрощеного позовного провадження [1].

Підстави ж для скасування заочного рішення чітко передбачені в ч. 1 ст. 288 ЦПК України, їх перелік чітко визначений законодавцем і розширеному тлумаченню не підлягає. Так, законодавець передбачає, що у випадку, коли буде встановлено, що відповідач не з'явився в судово

засідання та/або не повідомив про причини неявки, а також не подав відзив на позовну заяву з поважних причин, і докази, на які він посилається, мають істотне значення для правильного вирішення справи, суд скасовує заочне рішення. Ці підстави повинні бути в сукупності [11], відсутність хоча би однієї з вищезазначених підстав веде до відмови в задоволенні заяви про перегляд заочного рішення. Інших підстав для відмови в задоволенні такої заяви законодавець не передбачає.

Окрім цього, природа перегляду заочного рішення та його апеляційного оскарження, як слушно зазначають Г.М. Кирилук і В.В. Мозолєвська, досить різна. Звертаючись із заявою про перегляд заочного рішення, відповідач вважає заочне рішення неправильним на підставі того, що суд не зміг оцінити пояснення й докази, які могли бути надані в разі особистої присутності в залі судового засідання та особистого захисту його прав. За цією ознакою право перегляду заочного рішення надане тому самому суду першої інстанції, що ухвалив заочне рішення, а не вищому. Природа апеляції інша. В апеляційній скарзі відповідач зазначає, у чому полягає незаконність або необґрунтованість рішення, які порушення норм матеріального чи процесуального права були допущені судом або які обставини справи не були досліджені тощо [2]. Аналогічну позицію ми висловлювали раніше: з огляду на правову природу двох способів оскарження заочного рішення можна зробити висновок, що заява про перегляд заочного рішення має місце в разі винесення судом рішення, яким неправильно визначена суть спору не з вини суддів, а через відсутність на суді особистого захисту права; своєю чергою апеляція спрямована проти рішення, прийнятого неправильно з вини суддів [12].

На нашу думку, у процесі визначення правових наслідків пропуску відповідачем строку на звернення до суду із заявою про перегляд заочного рішення проблема криється в іншому.

Згідно із ч. 1 ст. 126 ЦПК України право на вчинення процесуальної дії втрачається із закінченням строку, встановленого законом або судом. А в ч. 2 ст. 126 ЦПК України зазначено, що документи, подані

після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду, крім випадків, передбачених ЦПК України [1].

Законодавець, визначаючи наслідки пропуску процесуального строку учасником процесу, очевидно, мав на меті застосувати загальну дисциплінуючу функцію цивільно-процесуальних норм.

І в цьому криється, на наше переконання, найбільша дилема. Адже правова природа залишення без розгляду у зв'язку з пропуском процесуального строку подання заяви (у нашому випадку заяви про перегляд заочного рішення) та залишення заяви без розгляду як форма завершення розгляду справи без ухвалення рішення по суті є абсолютно різними. Відтак норми ч. 2 ст. 126 ЦПК України, на нашу думку, можуть застосовуватися й у заочному розгляді справи, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 281 ЦПК України розгляд справи та ухвалення рішення проводяться за правилами загального чи спрощеного позовного провадження з особливостями, встановленими ЦПК України. Таких особливостей саме щодо наслідків подання заяви про перегляд заочного рішення з пропуском встановленого ЦПК України строку немає. Більше того, відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 353 ЦПК України окремо від рішення суду може бути оскаржена в апеляційному порядку ухвала суду першої інстанції щодо відмови поновити пропущений процесуальний строк.

Хоча варто зауважити, що, незважаючи на висловлену позицію Великої Палати Верховного Суду [4] щодо недоречності постановлення ухвали про залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду у зв'язку з відмовою в поновленні строку на подання такої заяви, суди й надалі, застосовуючи ч. 2 ст. 126 ЦПК України, постановляють ухвали про залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду.

Так, наприклад, Кілійський районний суд Одеської області, не встановивши поважність причин для поновлення пропущеного строку на подання заяви про перегляд заочного рішення, відмовив у задоволенні заяви про поновлення пропущеного строку на подання заяви про перегляд заочного рішення в цивільній справі № 946/1855/20 за позовом

АТ КБ «ПриватБанк» до гр. Л. про стягнення заборгованості за кредитним договором, у зв'язку із чим постановив ухвалу про залишення без розгляду заяви про перегляд заочного рішення [13].

Аналогічно вчинив Першотравенський міський суд Дніпропетровської області, який відмовив у задоволенні заяви гр. М. про поновлення строку на подання заяви про перегляд заочного рішення Першотравенського міського суду Дніпропетровської області № 186/444/20 від 1 червня 2020 р. в цивільній справі за позовом АК КБ «ПриватБанк» до гр. М. про стягнення заборгованості за кредитним договором, а заяву про перегляд заочного рішення залишив без розгляду у зв'язку з пропуском строку на подання заяви про перегляд заочного рішення [14].

Таким чином, у ситуації подання заяви про перегляд заочного рішення з пропуском встановленого ЦПК України строку, на нашу думку, приймати заяву про пере-

гляд заочного рішення до розгляду та за її результатами відмовляти в задоволенні такої заяви неправильно.

Найоптимальнішим варіантом буде той, коли суд постановляє не ухвалу про залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення (така ухвала постановляється за результатами розгляду заяви про перегляд заочного рішення, а якщо немає підстав для поновлення пропущеного строку, то не було й підстав для розгляду по суті самої заяви про перегляд заочного рішення), а ухвалу про відмову в поновленні пропущеного строку подання заяви про перегляд заочного рішення (саме з таким формулюванням). У разі незгоди з аргументами суду щодо відмови в поновленні строку відповідач може її оскаржити в апеляційному порядку. За такого підходу ніяк не можна говорити, що він втрачає право на оскарження заочного рішення, а також це сприятиме принципу процесуальної економії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 30.06.2022).
2. Узагальнення практики судами першої та апеляційної інстанції процесуального законодавства при розгляді цивільних справ у порядку заочного розгляду. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0005705-13#top> (дата звернення: 30.06.2022).
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (дата звернення: 30.06.2022).
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 214/5505/16 / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101473381> (дата звернення: 30.06.2022).
5. Ломоносова О.М. Захист прав відповідача в цивільному судочинстві. *Збірник наукових праць Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В'ячеслава Чорновола. Серія «Юридичні науки»*. 2010. Вип. 4. С. 181–192.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. Н.В. Василюк, Б.І. Гулька, О.О. Кота. Київ : ВД «Дакор», 2021. 1028 с.
7. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13 січня 2021 р. у справі № 1519/2-4031/11 / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94297011> (дата звернення: 30.06.2022).
8. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 16 грудня 2019 р. у справі № 286/1130/13-ц / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86468472> (дата звернення: 30.06.2022).
9. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 25 лютого 2020 р. у справі № 755/5323/16-ц / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87826716> (дата звернення: 30.06.2022).
10. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 20 травня 2020 р. у справі № 653/4813/17 / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89700933> (дата звернення: 30.06.2022).

11. Навроцька Ю.В. Підстави та наслідки скасування заочного рішення судом, що його ухвалив. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 48. С. 142–150.

12. Навроцька Ю.В. Процедурні особливості реалізації права пільгового оскарження заочного рішення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2007. Вип. 2. С. 111–121.

13. Ухвала Кілійського районного суду Одеської області від 29 грудня 2021 р. у справі № 946/1855/20. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/102287203> (дата звернення: 30.06.2022).

14. Ухвала Першотравенського міського суду Дніпропетровської області від 4 травня 2022 р. у справі № 186/444/20. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/104161906> (дата звернення: 30.06.2022).